

HITLERS ATLANTIKWALL

**VAN ZUID-FRANKRIJK TOT NOORD-NOORWEGEN,
VERLEDEN EN HEDEN**

HITLERS ATLANTIKWALL

VAN ZUID-FRANKRIJK TOT NOORD-NOORWEGEN,
VERLEDEN EN HEDEN

George Forty, Leo Marriott en Simon Forty

Afkortingen & verklarende woordenlijst

De oorspronkelijke uitgave *Hitler's Atlantic Wall* werd ontwikkeld en geproduceerd door Greene Media Ltd, 34 Dean Street, Brighton BN1 3EG, Verenigd Koninkrijk

Hitlers Atlantikwall is een uitgave van Icob in opdracht van Rebo International b.v., Noordwijkerhout

© 2016 George Forty, Leo Marriott & Simon Forty

© 2016 Greene Media Ltd, Brighton

© 2016 Nederlandstalige editie: Rebo International b.v., Noordwijkerhout

Redactie en productie: Vitataal, Feerwerd
Vertaling: Aad van der Kooij/Vitataal
Opmaak: Studio Spade, Voorthuizen

OPMERKING

De auteur, de medewerkers en de uitgevers aanvaarden geen enkele aansprakelijkheid, uit welken hoofde ook, voor enig gevolg dat direct of indirect voortvloeit uit de in deze uitgave vermelde gegevens.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN: 978 90 5947 0000 2
NUR 689

3e druk 2018

Bladzijde 1: *Azeville op schiereiland Cotentin na de inname.* NARA

Bladzijde 2-3: *Batterij Oldenburg, deel van de Duitse offensieve capaciteit bij 'Hellehoek', het punt waar Frankrijk en Engeland elkaar het dichtst naderen.*

Onder: *Operatie Checkmate was een Britse commandoaanval in 1942 waarbij een mijnenveger in de haven van Haugesund, Noorwegen, tot zinken werd gebracht. Deze in België gemaakte 5cm-geschutkoepel is een van vier in twee afdelingen van HKB 68./977, later in 1942 geplaatst om de haven te beschermen.*

Petr Podebradsky

aanduidingen van buitgemaakte

kanonnen: Oostenrijk (ö), België (b), Tsjecho-Slowakije (t), Engeland (e), Frankrijk (f), Nederland (h), Noorwegen (n), Polen (p), Sovjet-Unie (r), Joegoslavië (j).

Abt *Abteilung*

ArGr/ArUGr/ArOGr *Artilleriegruppe; Artillerie-Untergruppe/Obergruppe*

CP commandopost

FA veldartillerie

FdU West = *Führer der U-Boote im Westraum* = commandant van de U-boten in het westen (Frankrijk)

Festung vesting

FJR *Fallschirmjäger* = parachutisten

Flak *Flugzeugabwehrkanone*
luchtafweerkanon

FuM *Funkmess* = radar

FuMO = *FuM-Ortung* = radar voor actieve detectie

FuMB = *FuM-Beobachtung* = radar voor passieve detectie

FuME = *FuM-Erkennung* = radardetector, actieve IFF

FuMS = *FuM-Störsender* = radar voor verstoring

FuMT = *FuM-Täuschung* = radar voor misleiding

FuMZ = *FuM-Zusatz* = radar met speciale verbeteringen

GR *Grenadier Regt*

HKAA/R *Heeres Küstenartillerie Abt/Regt*

HKB *Heeres Küsten Batterie* = kustbatterij van de landmacht

ID *Infanteriedivisie, Divisie Infanterie*

IFF identificatie vriend/vijand

KwK *Kampfwagenkanone* = tankkanon

Leitstand vuurleidingspost

m *mittlere* = midden-

MAA/R *Marine Artillerie Abt/Regt*

MFIB *Marine Flak Batterie* = luchtafweerbatterij van de marine

MG machinegeweer

MKB *Marine Küsten Batterie* = kustbatterij van de marine

MP = *Marinepeilstand* = vuurleidingspost van de marine

MSB *Marine Seeziel Batterie* = marinebatterij voor doelen op zee

OB West *Oberbefehlshaber West* = opperbevelhebber West

OKH/L/M *Oberkommando des Heeres/der Luftwaffe/der Marine* = opperbevel van landmacht/luchtmacht/marine

OT *Organisation Todt*

PaK *Panzerabwehrkanone* = antitankkanon

Panzermauer antitankmuur

PzGr *Panzergrenadier* = pantserinfanterist

RAD *Reichsarbeitsdienst* = Rijksarbeitsdienst

RAD/M *RAD Mann/Männer* = RAD voor mannen

RAD/wJ *RAD der weiblichen Jugend* = RAD voor jonge vrouwen

Pionier geniesoldaat

Regelbau standaardbunker

Regelbau-prefixen:

R *Heer* landmacht

M *Kriegsmarine* marine

S *Kriegsmarine* marine (zware constructie)

Fl *Kriegsmarine* marineluchtafweer

L *Luftwaffe* luchtmacht

S-mine *Schuh-mine* = antipersonenmijn

SdKfz *Sonderkraftfahrzeug* = speciaal voertuig

SEEKO-KI opperbevelhebber van de marine voor de Kanaaleilanden

Seezielbatterie zie MSB

SK of *Sonderkonstruktion* (speciale constructie, geen *Regelbau*) of *Schnelladekanone*

(snellaadkanon)

Sperrbatterie = 'versperrende batterij' - een batterij die een toegang moet versperren (bijv. een haveningang)

sPzAbt *Schwere Panzer-Abteilung* = bataljon zware tanks

STO *Service Travail Obligatoire* = (Frans) Dienst Verplichte Tewerkstelling

StP *Stützpunkt* = steunpunt

StPGr *Stützpunktgruppe* = groep steunpunten

StuG *Sturmgeschütz* = aanvalskanon

TT torpedobuis

USAAF *US Army Air Force*, luchtmacht van het Amerikaanse leger

V *Versorgung* = intendance

VB *Verteidigungsbereich* = verdedigingszone

Vf *verstärkt feldmäßig* = gefortificeerd om 10,5cm-granaten of 12cm-mortieren te weren

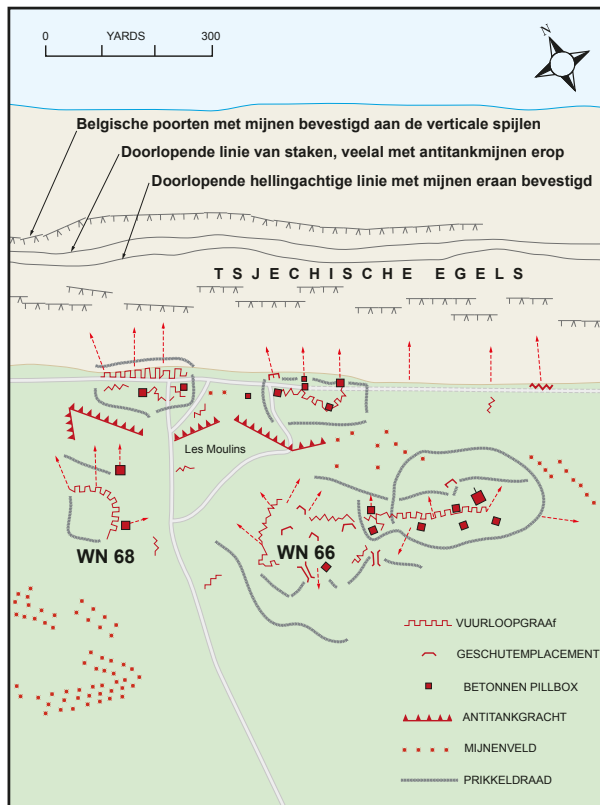
WN *Widerstandsnest* = tegenstandskern

INHOUD

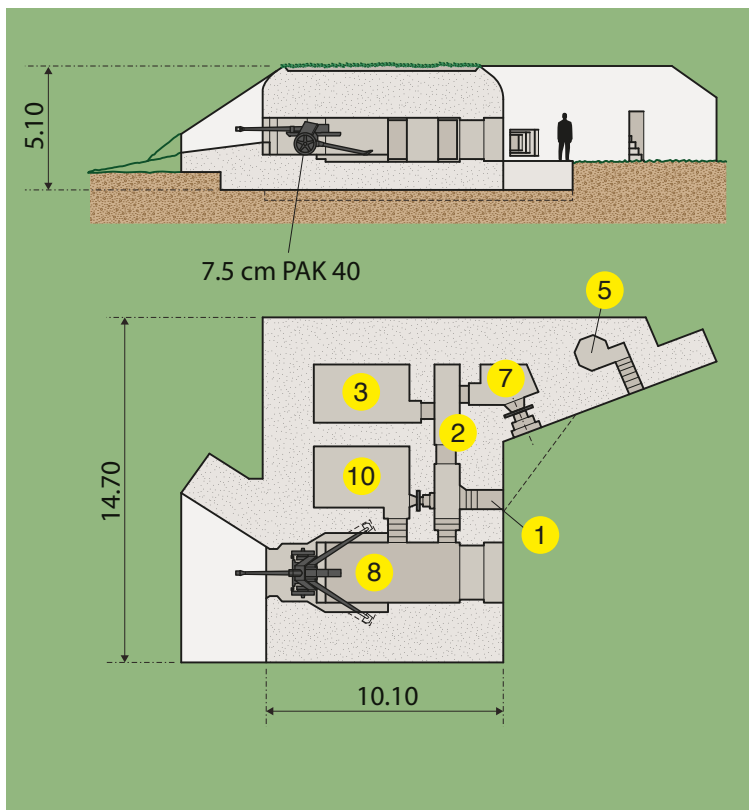
Inleiding:	6	5 Nederland	116
Operatie Zeeleeuw	6	Walcheren en Zeeland	118
Het Tweede Front	8	Hoek van Holland	126
Führerweisung 40	10	Scheveningen en Den Haag	128
Verdere instructies en bevelen van de Führer	13	IJmuiden	130
		Den Helder	137
1 De bouw van de muur	20	Kornwerderzand	138
De muurbouwers: organisaties	20	De Nederlandse Waddeneilanden	140
OT-werk in Noordwest-Europa	23		
De muurbouwers: de arbeiders	26	6 Denemarken en Noord-Duitsland	142
De fortificaties	32	De Noord-Friese Eilanden en Blåvand	146
		Søndervig	148
2 De komst van Rommel	46	Verdedigingswerken van de Limfjord	150
Rommels rapport	49	Hanstholm	151
Heeresgruppe B neemt het commando over	52	Vigsø	152
Waar moet de belangrijkste slag plaatsvinden?	55	Bulbjerg	153
		Løkken	154
3 Frankrijk	56	Hirtshals	155
De U-bootbases	58	Skagen	156
De Atlantische kust	60	Frederikshavn	157
Bretagne	62		
De Kanaaleilanden	64	7 Noorwegen	158
Normandië	66	Oslo	160
De Kanaalkust	90	Zuid-Noorwegen	163
V-wapens	100	Bergen	167
		Kristiansund	169
4 België	102	Trondheim	171
Adinkerke	104	Nordland	176
Nieuwpoort	105	Finnmark	178
Raversijde	107		
Oostende	110	8 Beoordeling	180
Blankenberge	115		
		Verantwoording	190
		Register	191

Boven: de constructie rondom de uitweg D-3 Les Moulins op Omaha Beach toont de onderlinge verwevenheid van de verdedigingsstellingen. WN66 was versterkt met een onvoltooide bunker voor een 50mm-kanon, twee granaatwerper-Tobruks en een 50mm-kanon op de hoogte. Tussen WN66 en 68 lag een antitankgracht en een betonmuur versperde de weg naar de uitweg waar WN67 een Nebelwerfer-emplacement had voor Nebelwerfer Abteilung 84, hoewel deze op D-day geen projectielen had. Aan de andere, westelijke kant van WN66 was WN68 voorzien van een Tobruk met PzKpfwIV-koepel, twee Tobruks met Renault-koepels, een 50mm-geschutemplacement en een betonnen constructie op de hoogte met twee schietopeningen.

Rechtsboven: cijfers komen overeen met de tekst rechts. Let op de camouflagenetten. Pillboxen, kazematten en andere versterkingen werden gecamoufleerd, zo mogelijk met aarden ophogingen opzij en bovenop. Bovendien werden ze soms verborgen door ze te hullen in houten gebouwen, terwijl de kanonnen werden afgevuurd door zogenaamde deuren en ramen, al mochten zulke combinaties nooit het schootsveld belemmeren.

licht door de illustraties bij deze paragraaf. Ze worden ook goed belicht op de website <http://regelbau.com> (zie blz. 190), die onder andere deze belangrijke kenmerken noemt:

1. Ingang – meestal een gepantserde deur, verdedigd met lichte wapens of MG-schietgaten, beschermd met staalplaten en soms met een speciale *Eingangsverteidigungsscharte* (ingang verdedigend schietgat) vanuit een nabijverdedigingsruimte (*Nahkampfraum*). De schietopeningen zijn vaak in de vorm van een omgekeerde trappiramide en bekleed met hout om ricochetende kogels te weren. De deuren zijn van pantserstaal met gasdichte rubber afdichtingen.
2. Gepantserde luchtinlaten.
3. Interne isolering om afsplintering door directe treffers en trilling tegen te gaan – houten wandbekleding en asfalttegels.
4. Gaswering – onnodig gebleken, maar na het gasgebruik in de Eerste Wereldoorlog een noodzakelijke voorzorg. Gasdichtheid werd bereikt door een ‘overdruk’ in de bunker te creëren, een luchtdruk die hoger was dan buiten. Er is ook een *Gasschleuse* (gassluis), bij het toegangspunt.
5. Nooduitgang – niet altijd aanwezig, maar anders vaak verborgen achter metalen staven, baksteenmuren en een met grind gevulde traptunnel.
6. Woonvoorzieningen – een kachel (de schoorsteenpijp had een filter zodat handgranaten buiten de bunker bleven); een toilet.
7. Intrekbare periscoop.
8. Pantserkoepels – op artilleriewaarnemingsposten, sommige mortierbunkers, machinegeweer- of antitankgeschutemplacements.

In algemene termen zijn de voor de Atlantikwall gebouwde bunkers te verdelen in:

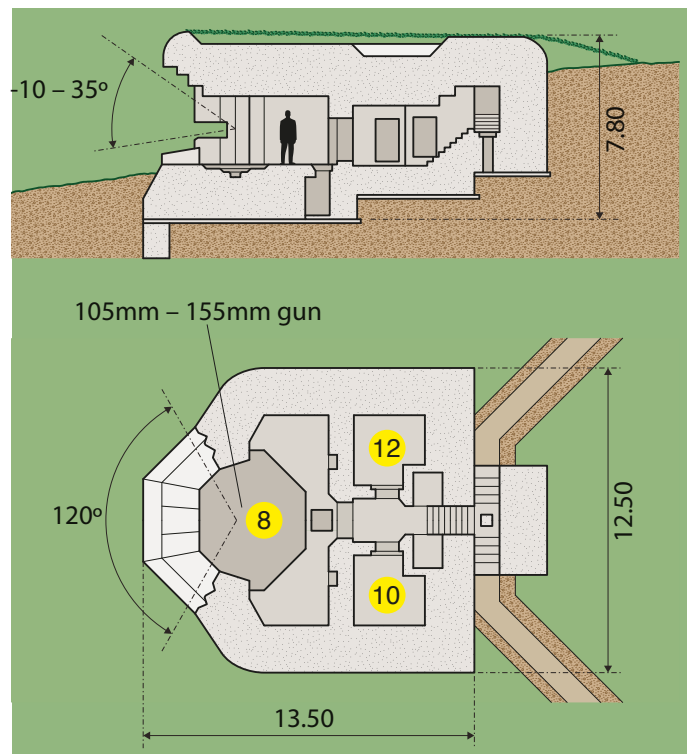
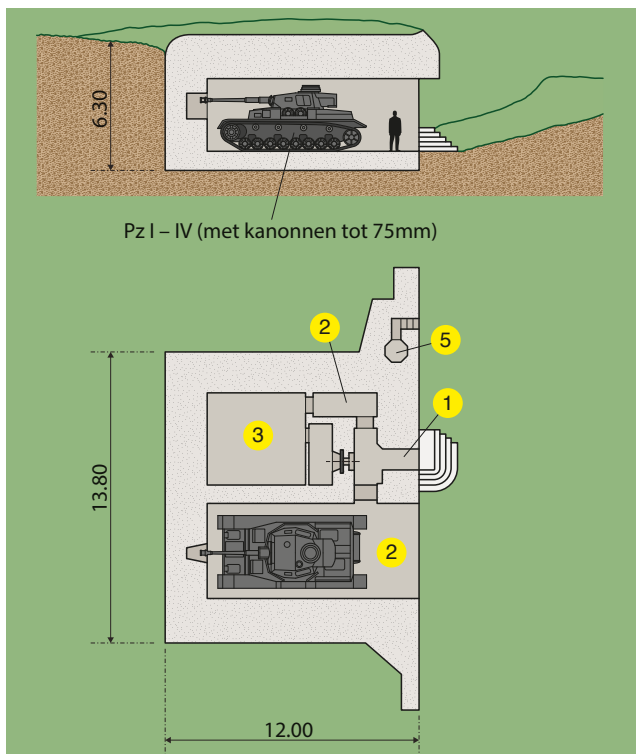
- artillerie-emplacements en bijbehorende bunkers
- verdedigingsbunkers
- ondersteunings- en manschappenbunkers
- flak- en zoeklichtbunkers

Artillerie

VERKLARING BIJ ALLE BUNKERTEKENINGEN

1 Ingang met verdedigings-MG	19 Munitienis
2 Gassluis	20 MG vurend door metalen plaat
3 Afwachtingsruimte/bemanningsruimte	21 Radiokamer
4 Vluchtschacht/nooduitgang	22 Werkruimte
5 Tobruk	23 Officierskamer
6 Opslagruimte	24 Ventilatie met 6 schietgaten
7 Nabijverdedigingsruimte en flankerend ingang verdedigend schietgat	25 Schartenturm (koepel)
8 Kanonruimte voor 75mm	26 Kabelrollenruimte
9 Deuren	27 Onderdak voor antitankwapen
10 Munitieopslag	28 Schakelkamer
11 Remise	29 Aggregaat
12 Verbindingen	30 Plotkamer
13 Extra munitievoorraad, ventilatie en radio	31 Verbindingsruimte
14 M19 automatische mortier	32 Kamer onderofficieren
15 Granatenkamer	33 Officierskamer
16 Patronenkamer	34 Toegang tot kelderopslag
17 Flankerende muur naar noodzaak	35 Verwarming
18 Naar open kanonpositie	36 Berekeningskamer
	37 Radiokamer
	38 Verbindingsruimte
	39 Observatieruimte
	40 Afstandsmeter

Een van vier M271 (M = marine-) kazematten van MKB York, StP277, in Querqueville. In de kazematten stonden 17cm-SK L/40-kanonnen. Let op de sleuf in de rechterzijde van de kazemat, die het vizier in staat stelt te zien of het kanon helemaal naar links is gezwenkt. De kazemat staat een zwenking van 120° toe. NARA

In het zware deel waren veel batterijen uitgerust met veroverde veldartillerie, meestal tussen 10 en 20 cm, waarvan het wisselende kaliber de Duitsers munitieproblemen opleverde. De verschillen veroorzaakten ook locatieproblemen – er waren allerlei verschillende bunkers nodig voor de verschillende kanonnen – en vanwege deze variëteit werden veel kanonnen op open emplacements achtergelaten of voorzien van een remise – bunkers waarin de kanonnen konden worden gestald ter bescherming. Er was ook een constructie die tanks moest bergen, al werden er weinig van gebouwd. De doeltreffendheid van deze maatregelen – veldkanonnen in bunkers plaatsen of gecamoufleerd buiten laten staan – werd beoordeeld door luitenant-gene-

Linksboven: de bunker 602 was bestemd om een voertuig op te nemen met de grootte van een PzKpfwIV. De 603 bevatte er twee in aparte kamers.

Boven: de M272-bunker had een zwenking van 120° – een geliefd ontwerp dat werd gebruikt voor batterijen als die in Longues-sur-Mer (bij Gold Beach), Heerenduin (deel van Vesting IJmuiden) en Sperrbatterie Nord, Løkken.

Boven: Cobo Bay op Jersey – beschouwd als grote kanshebber voor een invasie en goed beschermd met antitankbunkers.

Batterijen op Guernsey

Marine

- 1 Mirius 4 x 305mm-K14 (r)
- 2 Strassburg 4 x 220mm-K532 (f)
- 3 Steinbruch 4 x 150mm-SK C/28

Leger

- 4 Dollmann 4 x 220mm-K532 (f)
- 5 Radetzky 4 x 220mm-K532 (f)
- 6 Elefant 3 x 210mm-Mrs 18
- 7 Mammut 3 x 210mm-Mrs 18
- 8 Rhinoceros 3 x 210mm-Mrs 18
- 9 Gneisenau 4 x 150mm-K18 (overgeplaatst naar Jersey augustus 1944)
- 10 Scharnhorst 4 x 150mm-K18 (overgeplaatst naar Jersey augustus 1944)
- 11 Barbara 4 x 155mm-K418 (f)
- 12 Naumannshöhe 4 x 105mm-K331 (f)

Divisies

- 13 Georgsfeste
- 14 Sperber 4 x 100mm-IFH 14/19 (t)
- 15 Tiger 4 x 100mm-IFH 14/19 (t)
- 16 Wolf 4 x 100mm-IFH 14/19 (t)
- 17 Lux 4 x 100mm-IFH 14/19 (t)

De Kanaaleilanden

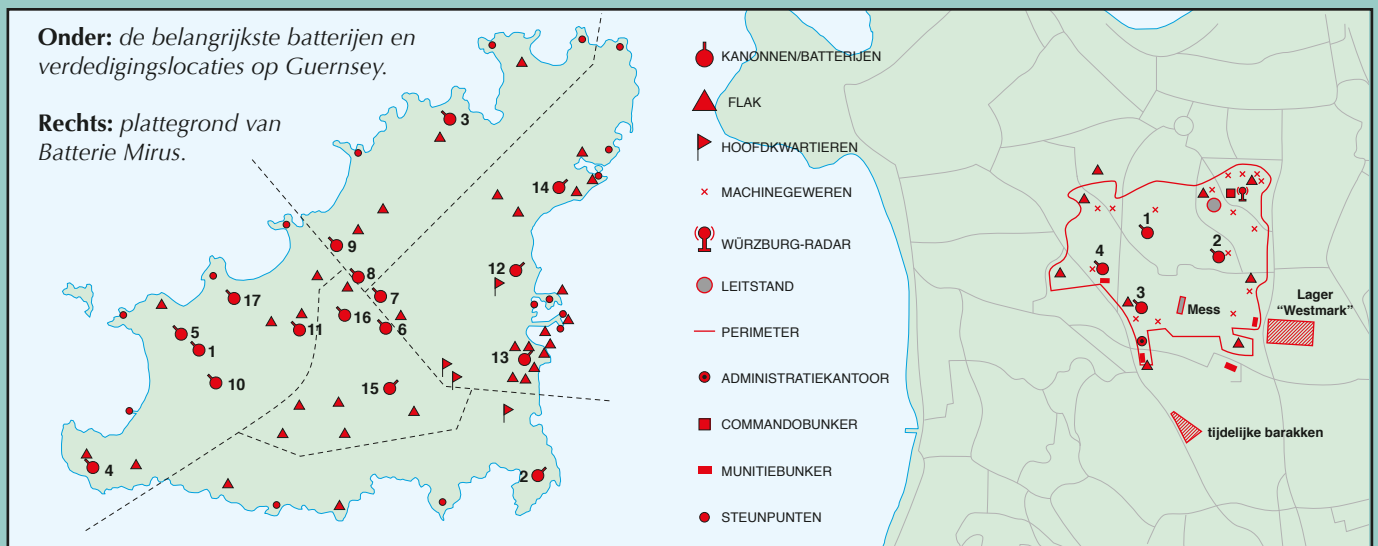
Op geen enkel punt van de Atlantikwall bevond zich een grotere concentratie Duitse grondtroepen dan op de Kanaaleilanden, waar de 319e Divisie Infanterie – de sterkste divisie van de landmacht – lag, met veel Kriegsmarine-personeel voor de marinebatterijen en Luftwaffe-personeel voor het luchtafweergeschut. Als voorbeeld volgt hier de personeelssterkte op de drie hoofdeilanden drie maanden na D-day, toen de eilanden nog steeds elk moment een inval verwachtten:

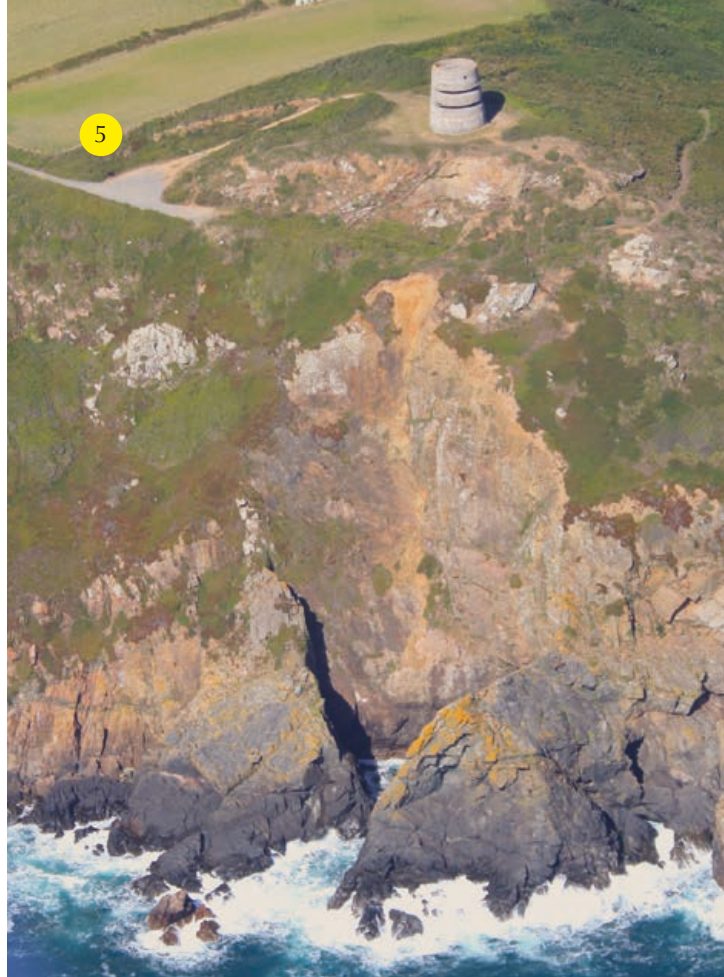
KRIJGSMACHTONDERDEEL	GUERNSEY	JERSEY	ALDERNEY	TOTAAL
Leger – infanterie	4150	3900	800	8850
Antitank	430	360	-	790
Tank	180	130	20	330
Artillerie	520	820	70	1410
Kustartillerie	1130	1120	150	2400
Genie	90	360	10	460
Verbindingsdienst	180	120	70	370
Bevoorrading	720	1150	200	2070
Luchtmacht	1850	1450	1050	4350
Marine	1420	1890	150	3460
Bouwtroepen	310	150	150	610
Totaal	10.980	11.450	2670	25.100

Er stonden vijf grote kustbatterijen op Alderney, vijftien op Guernsey en acht op Jersey. De grootste was Batterie Mirus met vier 30,5cm-kanonnen op Guernsey. De kanonnen kwamen van het slagschip *Imperator Alexandr III* van de keizerlijke Russische marine. Afgezien van de kustbatterijen en hun imposante observatietorens waren er nog vele kleinere fortificaties. Het werk bestond grotendeels uit dwangarbeid en er waren vier concentratiekampen op Alderney. De versterkingen kregen geen invasie te doorstaan doordat de geallieerden de eilanden negeerden om hun verliezen te beperken.

Onder: de belangrijkste batterijen en verdedigingslocaties op Guernsey.

Rechts: plattegrond van Batterie Mirus.

Boven: vijf belangrijke Atlantikwall-locaties op Guernsey.

1 Ingang kazemat Fort Hommet voor 105mm-kustverdedigingskanon.

2 Fort Hommet (StP Rotenstein).

3 Marine Peilstelle 2 op kaap L'Érée (StP Langenberg). Ernaast een remise voor een 150cm-Mirus-zoeklicht.

4 De grootste kanonnen van de Kanaaleilanden, Batterie Mirus met vier 30-5cm-kanonnen van de Imperator Alexander III, omgedoopt tot Volia.

5 Landmachtwaarnemingspost M5.

6 Marinetoren MP4 voor vuurleiding en afstandsmeting. Gebouwd op vijf niveaus, elk had een MKB moeten ondersteunen, maar omdat er maar drie waren, werden de beide overige verdiepingen gebruikt door de landmacht. Op het dak stond een Freya-radar.

Links: een 670 tegenover het noordelijk deel van Grouville Bay, Jersey. Pawel 'pbm' Szubert/ WikiCommons/ CC-BYSA-3.0

Links midden: de 631 aan St Ouen's Bay in La Carrière bestrijkt het strand tegenover de Panzermauer.

Linksonder: bij **A** de unieke 1,8 meter dikke pantserkoepels van de M132 Leitstand voor MKB Lothringen, bemand door de 3./MAA604. Zichtbaar bij **B** de bovenkant (en ingang) van MP1. WikiCommons

Normandië

Hiernaast

Rechtsboven: Fort du Roule – StP255 – beheerste Cherbourg met een MKB van vier geschutemplacements op **1, 2, 4, 5**. Ze waren uitgerust met 105mm-SK C/32.U U-bootkanonnen. Bij **3** de SK Leitstand. NARA

Links en rechts midden: Cherbourgs Gare Maritime toen en nu. Slechts twee bunkers resteren, een 631 (**A**) voor een 4,7cm-ATk-kanon en een kazemat 649 met een 2cm-flak erop (**B**), zichtbaar voor de Franse kernonderzeeër Le Redoutable, van museum Cité de la Mer. NARA

Linksonder: Cherbourg toen de Amerikanen aanvielen. CMH

Rechtsonder: de pier in Querqueville. Links WN220 Fort de Chavagnac. NARA

